

ויבינו במקרא – אחרי מות

טז,יד - וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּה וְהִזָּה בְּאָזְנָיו עַל־פְּנֵי הַכֹּפֶרֶת קִדְמָה וּלְפָנֶי הַכֹּפֶרֶת יִזָּה שְׁבַע־פְּעֻמִּים מִן־הַדָּם בְּאָזְנָיו

יפסיק ב'הדם' יותר מב'פעמים' שלא יובן מהדם שבאצבעו, אלא מן הדם הנ"ל ע"י אצבעו. | יבטא הה"א שב'הדם' שלא ישנה ל'אדם', וכ"ה עוד בהמשך. וכמ"כ יבטא הה"א שבה'הדם' שלא ישנה ל'אדם' וכ"ה עוד רבות בהמשך.

טז,זל - כִּי־בַיּוֹם הַהוּא יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ

פס' זה נאמר רבות בתפילות ביוה"כ, ובמנגינה הירושלמית המפורסמת מפסקים את הפס' כך 'כי ביום הזה יכפר עליכם' - 'לטהר אתכם מכל חטאתיכם' – 'לפני ה' תטהרו'. וזה דלא כהטעמים, שכן ב-'אתכם' יש אתנח שהוא נותן את ההפסקה העיקרית בפס', ולעד"ן יש בזה שינוי משמעות, שכן 'תטהרו' הנאמר בפס' אינו טהרה ממילא אלא הכונה שלפני ה' תטהרו את עצמיכם, וכמ"ש בספורנו 'לפני ה' תטהרו' - אבל השגת הטהרה והסליחה הגמורה תהיה לפני ה' בלבד וזה בוידוי ותשובה', וכ"נ מיב"ע שתרגם 'ואתון קדם' ו: תודון סורגותיכון ותיקפון', נמצא שעד האתנח המקרא עוסק ב'אתעוראת דלעלא' הנעשית לטובתינו ביוה"כ, ומהאתנח ואילך המקרא עוסק ב'אתעוראת דלתתא' הנדרשת מאיתנו, וממי שלא מפסיק באתנח [כנפוץ ע"פ המנגינה הנ"ל] נשמע שכבר באתעוראת דלעילא מתכפר 'כל חטאתכם' ואילו לפי הטעמים יוצא שרק ע"י האתעוראת דלתתא יש טהרה 'מכל חטאתיכם'. וברוך ה' בקריאה בתורה טעות זו אינה מצויה.

טז,לא - שִׁבְתְּ שִׁבְתּוֹן הִיא לָכֶם וְעֵנִיתֶם אֶת־נִפְשֵׁיכֶם חֻקַּת עוֹלָם

יתן את ההפסקה העיקרית ב-'נפשתיכם' ששם האתנח ולא ב'לכם', דאל"ה יובן שמ-'ועניתם' הוא חצי נפרד של הפס', ויובן מכך ש'חוקת עולם' נאמר רק על דין 'ועניתם' ולא על דין 'שבת שבתון', וזה אינו אלא ודאי ש'חוקת עולם' מתייחס לכל הנאמר בפס' גם לדין השביתה וגם לדין העינוי.

טז,לב - וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֶשֶׁר־יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֶשֶׁר יִמְלֵא אֶת־יָדָיו לִכְהֹן תַּחַת אָבִיו וְלִבָּשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ

הנה ידוע שזקוף קטון מפסיק יותר מרביעי, ע"כ יזהר בפס' זה שיפסיק ב'ידו' יותר מב'אתו' שלפניה, והשווה בזה נשמע מקריאתו שרק מילוי הידיים נועד בשביל לכהן תחת אביו ואילו המשיחה לא, וזה ודאי אינו אלא כוונת הפס' שכהן שנמשח או¹ מילא ידיו בשביל לכהן תחת אביו הוא יכפר.

טז,לג - וְכִפֹּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יִכְפֹּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל יִכְפֹּר

יפסיק ב-'הקדש' יותר מב-'מועד', שכן על ה'מקדש' הוא בכלל ה'וכפר' ואילו 'אהל מועד' הוא יחד עם המזבח בכלל ה'יכפר' שלאח"כ, ולכא' אף ששניהם כפרה, מ"מ מהמקרא נראה שאינה אותה כפרה, שא"כ מדוע לא חברם ואמר 'וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח' ותו"ל, ומאותו טעם יפסיק ב'המזבח' יותר מב'מועד'.

יז,ג - אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֶשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֶז בַּמִּחְנֶה אוֹ אֶשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה

יפסיק ב-'עז' יותר מב-'כשב', ולולי זה נשמע מקריאתו ש'אשר ישחט שור או כשב' היינו בכל מקום ורק על ה-'עז' נאמר המיקום 'במחנה', וזה ודאי אינו.

יז,ט - וְאֵל־פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְרָאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לִי־הוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ

ידגיש הנו"ן שב-'יביאנו', שברפה משמעו שיביא אותנו וכאן משמעו יביא אותו. | יפסיק בשם הוי"ה ב"ה שבו האתנח, שאם אינו מפסיק שם ומאידך מפסיק קמעה בתביר שב-'ונכרת' חלילה יכולה להישמע מדבריו ברכת ה' רח"ל.

יז,י - וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֶשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנִתְּתִי פָנָי בְּנִפְשׁ הָאֲכֵלָת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַמְתִּי אֶתְּה מִקֶּרֶב עַמִּי

מחמת ההרעמה שבאזלא שב- 'ואיש איש' קוראים 'ואי שיש', וכ"ה בסמוך פס' ג ופי"ח,ו. | ב-'ונתתי' ו'והכרתי' יזהר לאמרם מלרע כדן וא"ו ההיפוך מעבר לעתיד, ומהטועה בזה נשמע מקריאתו שהוא בעבר, ותפ"ד ירד ה'איום' שהתורה רוצה 'לאיים' כאן².

יז,יג - וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֶשֶׁר יִצְוֶה צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֶשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפּוֹ אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר

ידגיש היו"ד ב'חיה' שלא ישנה ל'מילדת'. | הבי"ת ב'בעפר' בסגול ואין בו שינוי משמעות.

יח,ד - אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתֵי תִשְׁמְרוּ לִלְכַת בֵּינֶם אֲנִי יְיָ־הוָה אֱלֹהֵיכֶם

יפסיק ב-'תשמרו' יותר מב-'תעשו', ולולי זה נשמע ש'ללכת בהם' קאי רק על החקים ללא המשפטים חלילה, וזה ודאי אינו ועי' בפרש"י ובאוה"ח הקדוש כאן. | ישים לב שהטרחא הסמוכה לסוף הפס' היא ב-'אני' ולא בשם הוי"ה ב"ה, ומשום מה הרבה טועים בזה ומפסיקים בשם הוי"ה ב"ה, ותיבות אלו נמצאות בטעמים אלו גם בסוף הפרשה, וכ"ה בסוף ק"ש, ומשום מה הרבה מאוד מפסיקים בשם הוי"ה ב"ה, אמנם לפי הידוע לי אין בזה שינוי משמעות, אך לגודל שכיחות הטעות וחזרתה פעמיים 'באהבה' בכל יום אמרתי לציין זאת.

יח,ה - וישמרתם את־חוקתי ואת־משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בֵּינֶם אֲנִי יְיָ־הוָה

יפסיק ב-'בהם' ששם האתנח, דאל"ה יכול להשמע מקריאתו שה'וחי בהם' מתייחס לה' יתברך, כאילו חיותו תלויה חלילה במצוותינו³.

יח,כג - וּבְכָל־בְּהֶמָה לֹא־תִתֵּן שִׁכְבָּתָהּ לְטַמְאָהּ־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֶמָה לְרַבְעָה תָּבֵל הוּא

יפסיק ב-'לרבעה' יותר מב-'בהמה', ש'לרבעה' היא הגדרת ה'עמידה' שנאסרה, ולולי זה יובן שאלו שני עניינים נפרדים ואז יוצא מקריאתו שיש 'איסור' בעמידה גרידא.

יח,כד - אֶל־תִּטְמָאוּ בְּכָל־אֵלָה כִּי בְּכָל־אֵלָה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֶשֶׁר־אֲנִי מַשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם

התי"ו ב'תטמאו' בחיריק ולא בשוא, שבשוא הוא לטמאות אחרים וכאן הוא לעצמו.

¹ עי' רש"י שהוא 'או' ולא 'גם', ורבות כאלו מצוינו במקרא וכדוגמת 'מכה אביו ואמו'.

² כבר הבאנו בעבר שבפשטות היה נראה להחזיר על זה, אך בהליכות שלמה תפילה (פ"ב) הביא תשובות כת"י של הגרש"ז זיע"א שלמעשה לא מחזירים על הבדלי מלעיל/מלרע שבוא"ו ההיפוך אף שיש בהם משמעות, אך לא הובאו שם נימוקים כלל וכמדומה שטעמו בזה הוא שמאחר שהכלל שבוא"ו היפוך קרינו מלרע אינו גורף לגמרי, ומצינו בו יוצאים מן הכלל רבים, וכונן בכנין כבד שהוא מנחי ל' הפועל קרינו מלעיל אם יש א' לאחריו וכמו "ועשית" שמצויות מאד בפרשיות תרומה תצוה, ויש עוד כלל שאם התיבה מוטעמת באתנח היא חוזרת ל'תבניתה המקורית' שהיא במלעיל שדרך האתנח ל'משוך' את התיבה למלעיל [כמה שאפשר] וכגון תיבת 'ושבעת' שבפרשת עקב שמבאת בברה"מ שאינה מנחי ל"ה ואע"פ כן היא במלעיל [לפי האמת שהע"ן נשמעת ולא לפי הטעות שנשתרשה בנו להעלימה מן האוזן, וכבר קוננו המדקדים "היאך היתה לאין מחמד כל עין"]. וא"כ אפשר לומר כן לגבי הטועה בדיעבד גם בפעלים הרגילים שיש בהם חילוק בין עתיד לעבר, כדי שלא יהיו פעלים אלו בדיעבד גרועים מפעלים אלו לכתחילה, אך לאחרונה ראיתי שהאנן הנאמן"ן זצ"ל הכריע שגם בזה יש לחזור בדיעבד וכן מוט משם הגאון ר' דב קוק שליט"א.

³ אמנם כבר נעים זמירות ישראל 'תנו עז לא־לוקים' (תהילים סח,לה) ופירשו שנתנית העז היא ע"י הבחירה שלנו בטוב, אך כבר כתב על זה ועל כע"ז אבי התעודה הנשר הגדול הרמב"ם (ספ"א מ"סיה"ת) שכל המקראות הללו ומאמרי חז"ל שכמותם אינם אלא משל, שהרי אמר הנביא (מלאכי ג,ו) 'אני ה' לא שנית' ע"ש ה"טב, וכן מורה המקרא באיוב (כב,ג) 'הספץ ל־ש־די כִּי תַעֲדָק וְאֵם בָּצַע כִּי תִמָּס דְּרָכֶיךָ', ואף לחפצים להיצמד לפשוטו של המקרא בתהילים נגד הרמב"ם, מ"מ הוא לכל היותר 'עז' וודאי לא בגדר 'חיות' חלילה, וכבר השרישנו הרמב"ם בתחילת ספרו הגדול שאף אם יעלה על הדעת ש'אין כל הנמצאים מלבדו מצויים הוא לבדו יתקן מצוי, ולא יקטל הוא לבטולם. שְׁקֵל הַנִּמְצָאִים צָרִיכִין לוֹ הוּא בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם וְלֹא לֵאחֲד מֵהֶם. וכל בירור זה הוא רק להבנה, אך לקריאה' א"צ בכל זה שברור שיש לקרוא כפי הטעמים.

קדושים - יט,ו - ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד-יום השלישי באש ישרף

יפסיק ב'השלישי', שלא ישמע שיש לשרוף עד היום השלישי, אלא פי' שמה שנותר עד היום השלישי הוא ישרף ללא הגבלת זמן בשריפה.

יט,יא - לא תגלבו ולא תבקשו ולא תשקרו איש בעמיתו

יפסיק באתנח, נגד הנטייה הטבעית ליתן את ההפסקה העיקרית באמצעו של הפס', שיוכן שאיסור הגניבה חל לאו דווקא 'בעמיתו' אלא גם מגוי.

כג, - ואני אתן את-פני באיש שהוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולתלל את-שם קדשי

ידגיש המ"ם ב'טמא' שהוא פעל ולא תואר, וכ"ה לק' פס' כה בתיבת 'לטמא'.

כד, - ואם העלם ועלימו עם הארץ את-עיניהם מן-האיש שהוא בתו מזרעו למלך לבלתי הקמית אתו

העי"ן ב- 'העלם' ו'עלימו' בשוא נח. | יבטא הה"א ב -'המית' שמהקוראה כאל"ף נשמע שזה פועל בגוף ראשון, ויובן שמונעים חלילה מה' ית' בעצמו להרוג אותו...

ככא, - ואיש אשר יקח את-אשת אחיו נדה הוא ערנת אחיו גלה ערירים יקו

יפסיק ב-'אחיו' [הראשונה] כמשפט הטרחא, שלא יובן שמדובר באשת אחיו שהיא נדה, אלא שאשת אחיו היא נדה, כפרש"י מלשון מאיסות או כאונקלוס מלשון ריחוק.

ככד, - ואמר לכם אתם תירשו את-אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהנה אלהיכם אשר-הבדלתי אתכם מן-העמים

יטעים התי"ו שב'ירשו' וממילא השוא שברי"ש נע, דאל"ה ממילא הרי"ש תהיה בשוא נח, פירוש המילה שאתם תהיו 'רשים' ולא שאתם היו 'יורשים'⁴ כמכוון כאן.

הספרדים מפטירים ויהי דבר ה' - יחזקאל כב,א – כב,טז

ככב, ב - ואתה בן-אדם התשפט הששפט את-עיר הדמים והודעתה את כל-תועבותיה

'והודעת' מלרע כדון וא"ו ההיפוך לעתיד, ויש לשים לב שבהפטרה זו ישנם הרבה וא"ו ההיפוך לעתיד וכמדומה שכלם מלרע [חוץ מהתיבות 'ונחלת' ו'וידעת' שבפס' האחרון שבהפטרה⁵] ויש לזוהר גם בהם, והטועה בזה משנה כביכול את התוכן מנבואה לספור הסטוריה רח"ל, ועי' לעיל הע' 2.

ככו, - הקרבות והרחקות ממך יתקלסו בך טמאת השם רבת המהומה

יפסיק ב'ממך' יותר מב'הקרבות' שיוכן שהיחוס 'ממך' מסב גם על 'הקרבות' ולא רק על 'הרחקות'.

ככז, טז - ונתלת בך לעיני גוים וידעת כי-אני יהנה

העי"ן שב'וידעת' בפתח ולא בשוא, ומ"מ אין בזה שינוי משמעות.

האשכנזים מפטירים הלוא כבני כושיים – עמוס ט,ז – ט,טו

ט,ז - הלוא כבני כושים אתם לי בני ישראל נאם-יהנה הלוא את-ישראל העליתי מארץ מצרים ופלשתים מכפתור נאם מקיר

יפסיק ב-'ישראל' [הראשונה] יותר מב-'לי', דאל"ה נשמע מקריאתו שבני ישראל הם עצמם נאום ה'. | יש לשים לב שגם בתיבת 'כושיים' וגם בתיבת 'פלשתיים' היו"ד הראשונה היא עיצור, ומ"מ בודאי שאינו שינוי משמעות, וזה ממש דומה לדוגמת הר"ן והפוס' לשינוי שאינו מעכב - 'יהודיים' ו'יהודים'.

ט,יב - למען יירשו את-שארית אדום וכל-הגוים אשר-נקרא שמי עליהם נאם-יהנה עשה זאת

בתיבת 'יירשו' יזהר להטעים היו"ד וממילא השוא שברי"ש יהיה נע, ואל"ה הוא מלשון 'רש' ולא מלשון 'ירושה'.

ט,יד - ושבת את-שבות עמי ישראל וכו' ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את-יינם ועשו גזות ואכלו את - פריהם

המ"ם שב-'נשמות' בדגש, שהוא מלשון 'שממון' ולא מלשון 'נשמה'. | הרי"ש ב'פריהם' בחזיק ואל בצירה והיו"ד אינה נקראת כלל, דלא כמדובר אצלנו.

רמזים בטעמים

יט,כג - וכייתבאו אליהארץ ונטעתם בלעץ מאכל וערלתם ערלתו את-פרגו שלש שנים יהנה לכם ערלים לא יאכל

'שנים' ברביע להורות ששנים אלו רבוצות, שכן יתכן שכבר לאחר שנתיים וחצי יאכלו מהפירות [אם נטע בט"ו באב של' יום שלאחר יד' יום לקליטה חשובים שנה יאכל לאכול בט"ו בשבט שלאחר שנתיים וחצי כמבואר בשו"ע יו"ד רצד,ד]

⁴ והסבר הדבר ממש כמו שהסברתי בעבר לגבי תיבת 'ויירא', שמכיון שבכל שורש בעתיד בבנין פעל יש ליתן יו"ד קודם השורש, אז במצב שהאות הראשונה של השורש עצמו היא יו"ד כך שא"א ליתן שני יו"דין וכמו תיבות 'וייראו' משורש 'ירא' ו'ויירשו' משורש 'ירש' אז היו"ד מקבלת חזיק מלא ונהיית בה הטעמה, וממילא השוא שלאחריה נהפך לנע, בשונה מבנין 'יפעל' הרגיל שהאות הבאה אחרי היו"ד היא בשוא נח, ששם הוא חזיק חסר, וזה מה שקורה בתיבת 'וייראו' מלשון 'ראה' ותיבת 'ויירשו' מלשון 'רש'.

⁵ שהם יוצא דופן שהתי"ו בשוא, א"א שיבא טעם בשוא כידוע.